

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput V. Alexand. III. a Claromontensi Episcopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

CAPUT IV.

Alexand. III. ^a Panormit. Archiepiscopo.

IN Archiepiscopatu tuo dicitur contingere quandoque, quod Sarraceni mulieres ^b Christianas, & pueros rapiunt, & eis ^c abuti præsumunt, & quosdam etiam interdum occidunt. Cum autem excessus hujusmodi charissimus in Christo filius noster Illustris ^d Rex Sicilia Vv. tibi, & aliis personis ecclesiasticis, quæ Pontificali sunt prædita dignitate commiserit ^e puniendos, quid de Sarracenis agendum sit, qui fuerint in tam nefario scelere intercepti, tua nos duxit prudentia consulendos. Super quo consultationi tuæ taliter respondemus, quod si tales in jurisdictione tua sunt, vel in posterum fuerint intercepti, eos ^f pecuniariâ poteris pœnâ multare, & etiam ^g flagellis afficere, eâ ^h moderatione adhibita, quod flagella in vindictam sanguinis transire minimè videantur. Si verò ita fuerit super hoc gravis Sarracenorum excessus quod mortem, vel detractionem membrorum debeant sustinere, vindictam ipsam exercendam reserves Regia potestati.

NOTÆ.

1. ^a Panormit.) Ita legitur in prima collectione, sub hoc titulo cap. 3. & post Concilium Lateran. part. 34. cap. 2. In præsentem rescribit Alexander Hugoni Archiepiscopo Panormit. & in cap. super eo, de usur. cap. de illis, de condit. appost. De Metropoli Panormit. egi in cap. 4. de elect.
^b Christianas.) Unde pœnam mortis incurrebant, lne quis Christianam, Cod. de Iudais: & notavi in cap. . . supra de Iudais.
^c Abuti.) Ad præposteram libidinem, de qua agemus in cap. clerici, de excessib. Prælat.
^d Rex Sicilia.) Willelmus videlicet secundus à motibus cognomento Bonus, qui regium suscepit diadema anno 1166. à prædicto Hugone Panormit. Archiep. ut refert D. Rochus Pirro tom. 1. Sicilia sacra, fol. 32.
^e Puniendos.) Princeps enim potest mandare merum imperium, præcipuè cum in præsentem extra ordinem non uni, aut alteri, sed omnibus

Episcopis crimen propè ecclesiastici fori delegasset. Quintana duennas de jurisd. lib. 2. cap. de iurisd. dist. mandat. num. 12.

^f Pecuniaria.) Quia pœna pecuniaria ex justis causis, præcipuè cum magis timetur, imponi potest à iudicibus ecclesiasticis, dum uxorum utilitatibus non applicetur, ut dicemus, in c. 3. de pœnis.

^g Flagellis.) De pœna fustium, seu flagellorum, & quando in pœnam sanguinis transire dicatur, egi in cap. 1. de calumniar.

^h Ea moderatione.) Sed quomodo Judex inferior potest minuire, aut moderari pœnas à jure statutas, contra tradita in cap. 4. §. de illis, de offic. deleg. Sed responderetur idè in præsentem Archiepiscopum imponere pœnam mitiorem, quia ipse pœnam sanguinis infligere non valebat, cap. sententiam, ne clerici, vel morachi. Et idè in calce hujus textus ait Alexander, quod si pœna sanguinis infligenda sit regie cognitioni sententia referretur. Docuit Anduanus lib. 2. de legibus, contravers. §. num. 44.

CAPUT V.

Alexand. III. ^a Claromontensi Episcopo.

IN literis tuis, quas I. lator præsentium detulit, continebatur, quod cum pater ejus multis fuisset criminibus irretitus, qui per appositionem ignis Ecclesiarum excidium, diabolo instigante, commiserat, tandem in ultima ægritudine constitutus, confessus est se peccatorem, & acceptâ pœnitentiâ de commissis, permanum ^b capellani sui fuit à sententiâ absolutus anathematis; sed moriens sepulturam ecclesiasticam habere ^c nequivit. Quapropter si ita res se habet, si t. p. A. s. p. m. quat. corpus ejusdem patris I. supradicti ap. cess. facias in cæmeterio ^d sepeliri, & hæredes ejus moneas, & compellas, ut iis, quibus per incendium, vel alio modo damna contra justitiam irrogaverit, juxta facultates suas condignè satisfaciant, ut sic ^e a peccato valeat liberari.

NOTÆ.

- ^a Claromontensi.) Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 6. & post Concilium Lateran. part. 34. cap. 2. De diocesi Claromont. egi in cap. 38. de testibus.
^b Capellani sui.) Clerici videlicet, qui ex officio D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

ficio sacramenta administrabant, de quo egi in c. Capellanus, de feriis, cap. 1. de secund. nupt.

^c Nequivit.) Quia cum non satisfacisset pro damnis illatis, existimabat capellanus pœnitentiam illi parum prodesse, & ideo indignum esse sepulturam ecclesiasticam, juxta textum in cap. 2. supra hoc tit.

E e 2

d Sepe-

2. d. *Sepeliri.*) Quia licet ipse per se non satisfecisset pro damnis illatis, tamen hæredibus suis iussit ut satisfacerent, & ita potuit sepeliri in sepultura ecclesiastica, ut in *cap. final. hœrit. in r. collect.* rescribit Alexander III. Lucensi Episcopo in hæc verba: *De secunda verò questione hoc tuam volumus discretionem tenere, quod propinqui ejus, quem pro manifestis excessibus videlicet homicidio, incendio, violenta iniectione manuum in clericos, violatione multarum Ecclesiarum, & incestu, vinculo excommunicationis adstringis, monendi sunt, ut pro eo ex eo satisfactionem exhibeant: quod si fecerint, quia laborant in extremis, præstito juramento per presbyterum fuerit ab excommunicationis sententia relaxatus, in cimiterio poterit sepeliri. Si autem propinqui tuis acquirere monitis contradixerint, quia jam non est purgatum peccatum, defuncto neganda est ecclesiastica sepultura.*
3. e. *Valeat liberari.*) *Valeant liberari*, legit Navarrus in *manuali Latin. cap. 27. num. 68.* à quo discedit Barbosa in *collect. ad hunc textum.* Aliter Araujo in *decis. moral. tractat. 3. quest. 25.* retinet aliam interpretationem ipsius Navarri, qui retentâ literâ, *valeat liberari*, accipit ea verba de ope, quam obtinet anima defuncti accidentaliter per orationes creditorum: sive pauperum benè satisfactorum; nam teste Div. Thoma in *4. distin. 45. art. 2. quest. unc. 2. ad 4.* solutio debiti aliquantum prodest defuncto, in quantum creditorum orationibus adjuvatur. Sed adhuc crederem mentem Alexandri III. fuisse hæredem debere satisfacere pro damnis illatis à defuncto, quia cum ipse valde negligens fuisset in satisfactione, si ejus onus hæredibus injunxerit, ipsi debent ex bonis ejus satisfacere: quod si prætermittant, incurrunt in peccatum, à quo non liberabuntur nisi restituendo. Non igitur fuit mens Alexandri incendiarium in gratia ante restitutionem defunctum, ut liberetur à purgatorio, egere restitutione per hæredes facta; sed mens ejus fuit hæredibus eam restitutionem esse necessariam, ut liberentur à culpa, id est necam incurrant: nam ob neglectam, aut dilatam restitutionem ab hæredibus faciendam, non detineri animas in purgatorio, docent D. Thomas *quodlibet. 6. art. 13.* Navarrus *suprà*, Hadrianus *quodlibet. 8.* Sylvester in *summa, verbo Testamentum, quest. 9.* Petrus Sotus *lection. 3. de purgat. Dominicus Sotus in 4. distin. 45. art. 3. quest. 2. & libr. 6. de justit. quest. 1. art. 1.* Molina *tractat. 2. de justit. disput. 251.* Suarez *tom. 4. in 3. part. disput. 48. section. 8. num. 20.* Valentia in *2. 2. disp. 5. quest. 6. punct. 2.* Bellarminus *libr. 2. de purgator. cap. 16.* Peltanus *lib. de purgator. cap. 16.* Navarra *de restitut. libr. 4. cap. 4. num. 75.* Cenedo in *99. practic. quest. 31. num. 6.* Theophilus *tom. 15. in Heterocl. part. 2. sect. 1. cap. 3. fol. 404.* Quatenus verò hæres teneatur satisfacere pro damnis illatis à defuncto, exposui in *cap. final. de sepult.*

COMMENTARIUM.

4. Incendium committitur ex dolo, culpa, aut casu, ut explicant D. Joan. Vela *de delict. cap. 18. per totum.* Petrus Gregorius *libr. 36. Syntag. cap. 19.* Martha *de jurisdict. 2. part. cap. 25.* Antonius Matthæus *de crimin. libr. 48. tit. 5. cap. 6.* In præ-

fenti agitur de incendio ex dolo admisso, cujus ratione tenetur incendiarius qui dolo malo incendium fecit, sive ipse manu, sua stuppam tædave intulerit, sive per alium id fieri curaverit: & si cœtu, turba, aut seditione incendium fecerit, etiam legi Julæ de vi publica subijcitur, *leg. 1. & 10. ff. ad leg. Corn. de scar. leg. 5. ff. ad leg. Jul. de vi public. leg. 1. Cod. qui accusare.* Sed cum non omnia incendia æquè gravia sint, non semper eisdem poenis incendiarii sunt plerendi; qui enim intra oppidum incendium fecerint, prædæ, aut inimicitiarum causa, plerumque vivi exuruntur: qui verò casam, aut villam incenderint, aliquo levius puniuntur: qui acervum frumenti juxta ædes positum combusserint, vincti, verberatique igne necantur, *leg. qui adu 9. ff. de incendio & ruina, leg. aut facta 16. §. penult. leg. capitulum 28. §. incendiarii; ff. de pœnis, leg. 10. ff. ad leg. Corn. de scaris.* Farinacius in *praxi. quest. 110. num. 157.* D. Joannes Vela, & Anton. Matthæus *ubi supra*, Jul. Pacius *ad tit. de incendio.* Ad quod delictum, & ejus poenas spectant textus in *leg. in eum, Cod. de furtis, leg. Pomponius 44. §. idem, ff. de acquir. rerum dom. leg. 7. §. est & alius, ff. quod vi aut clam. l. si quis fumo, §. qui dicitur, ff. ad leg. Aquil. leg. 1. §. final. leg. 8. ff. ad leg. Rhodiam, leg. 3. §. Senatus. l. si quis, §. si quis, ff. ad Syllan. leg. 21. §. sed et si de furt. leg. 3. §. item si, ff. ad leg. Corn. de scaris, l. 3. §. in servum. ff. de vi honor. raptor. l. 4. Cod. de sepulchro violat. l. 5. ff. de aqua pluvia, l. Pomponius 15. ff. de negot. gestis, l. 1. Cod. de naufragis, l. 1. §. final. ff. ad leg. Jul. de vi public. l. præbyteri, Cod. de Episcop. & cleric. l. 44. si factum, ff. de furtis, l. 27. §. si fornicarius, ff. ad leg. Aquil. l. 29. §. idem, eodem tit. l. hoc amplius, §. Veracius, ff. de damno infecto, l. 4. Cod. de navibus, l. interdum 48. §. si quis furem, ff. de furtis, junct. princ. leg. fin. Cod. quand. civil. l. 4. §. final. de rebus credit. l. data 11. Cod. qui accusare, l. 28. §. nam incendiarii, ff. de pœnis. l. in arborem, eodem tit. l. 5. ff. ad l. Jul. de vi privat. linter, §. penult. ff. de furt. l. 28. §. si dominus, ff. de dolo. l. 7. §. si pacificus, ff. de pact. l. si vendita, ff. de periculo & commodo. l. 24. §. præterea, ff. de damno infecto, l. 1. §. si suspicio, l. 3. §. item, ff. de incendio & ruina, l. quamvis, Cod. ad leg. Jul. de adult. l. interdum 48. §. qui furem, ff. de furt. cum l. 1. Cod. quando civilis actio, l. final. ff. de offic. Præf. vigil. cum l. qui edes, ff. de incendio, l. 5. Cod. de navicular. lib. 11. l. 11. l. 30. §. final. ff. locati.*

Jure nostro Regio ultra damni satisfactionem incendiarii comburi jubentur, *l. 11. tit. 15. libr. 4. fori*: quæ pœna quoad nobiles paritarum jure mutata est in exilium perpetuum, *lib. 9. tit. 10. part. 7.* hodie verò contra nobiles mortis pœna imposita est, in *l. 6. tit. 12. libr. 8. Recopil.* & si hominis occidendi causâ fiat incendium, etiam si mors non sequatur, dimidia pars bonorum incendiarii publicatur, *l. 36. tit. 19. libr. 8. Ordin. l. 8. tit. 26. lib. 8. Recopil.* & tandem immunitate Ecclesiæ non gaudens, *l. final. tit. 5. libr. 1. fori, l. 3. tit. 2. libr. 1. Recopil.* Basilic. *decis. 18. crimin.* Jure Saxonum pœna incendiarii omnino capitalis fuit, etiam si incendium noctu, vel diu factum fuisset, *tit. 5. §. 2. legum Saxon.* Salicis verò, & Longobardis novies compositio fiebat, quas sequuti sunt Frifones *titul. 7.* & de illis intelligendus est textus in *cap. cum devotissimam 12. quasi 2.*

quæst. 2. Et hæc compositio, seu poena appellatur *Were*, seu *Würgildum*, in cap. omnes 17. quæst. 4. id est pretium, quo damnum appetitatum fuerit, ut exprimitur *lib. 4. capitul. capit. 13. 15. & 18.* Jure Canonico in incensores statuta est excommunicatio; eâ tamen differentiâ adjectâ inter incendiarios rerum Ecclesiarum, & aliarum rerum, quod illorum absolutio reservata est Romano Pontifici, ex præfenti textu, & *cap. tua nos, de sent. excom. istorum* verò tantum Episcopo, *cap. si quis membrorum*, cum sequenti, 23. quæst. ult. cap. nuper, de sent. excom. Et licet nonnulli asseruerint, sententiam hanc excommunicationis incurri ipso jure, in cap. si quis membrum, cap. pessimam 23. quæst. 8. cap. tua nos, de sent. excom. tamen contrarium, immo incendiarium non esse ipso jure excommunicatum, sed excommunicandum docuerunt ex Innocent. III. apud Sirletum fol. 275. ibi: *Sicut ex parte tua nostro fuit Apostolatus reservatum, prædecessores nostri felicitis recordationis Clemens & Cælestinus, &*

devotionem tuam, & gentis tibi subiecte duritiam attendentes, ut absolvere, ac judicare posses incendiarios in tua diœcesi constitutos fraternitati tue de benignitate Sedis Apostolicæ indulserunt. Nos igitur tibi, quem inter fratres, & Coepiscopos nostros sincera diligimus in Domino charitate, abundantiore deferre volentes honorem, & illud nihilominus attendentes, quod ex hoc vita hominum facilius corrigatur, ad exemplar eorundem prædecessorum nostrorum potestatem incendiarios tue diœcesis absolvendi devotioni tue auctoritate præsentium indulgemus, nisi forte tantus sit aliquorum excessus, ut eos oporteat ad Sedem Apostolicam destinari. Nulli ergo, &c. Datum Later. XI. Kal. Martii. Suarez de censur. disput. 22. sect. 2. num. 19. Barb. de potest. Episcop. alleg. 5. num. 89. Castropalao disput. 3. punct. 2. 4. nu. 5. Gibalinus in synopsi censur. verbo incendiarius, Murga tom. 2. disquisition. disquisit. 20. dub. 19.

CAPUT VI.

Lucius III. • Nonhebergensi Episcopo.

Cum causam, quæ inter E. militem latorem præsentium, & uxorem ejus vertitur, tuæ commississemus experientiæ terminandam: E. miles^b repetens, mulierem legitime sibi nupsisse, per probationes canonicas se constanter asserit probaturum. Fœmina quoque propoluit, quod dominorum, & parentum suorum suggestione alteri viro tradita, ab illo militis amore divertit, qui à parentibus prius rapuit eam: illa tamen volente, ut dicitur, & postmodum prius quam eam cognosceret, desponsavit: demùm inclusa est in monasterio monialium, ubi etiam detinetur. Unde quoniam super his prudentia tua Sedem duxit Apostolicam consulendam, significatione tibi præsentium respondemus, quod cum ibi raptus dicitur admitti, ubi nihil antè de nuptiis agitur, iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit, licet parentes forsitan^c reclamarent. Præterea cum post matrimonium carnis commixtione perfectum, teste Apostolo, uxor sui corporis potestatem non habeat sed maritus, & e converso; si præcessisse matrimonium, vel ex probationibus viri canonicis, vel ex mulieris confessione claruerit, postmodum sine^d assensu viri non potuit femina monasterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Nec ergo pro eo, quod post matrimonium consummatum rapta per vim de monasterio fuerit, ejus poterit consortium declinare, dummodo probari nequeat virum, ut mulier profiteretur, continentiam^e assensisse.

NOTÆ.

cap. 1. de ordin. cognit.

^c Reclamarent.) Quorum consensus desideratur de jure Canonico, non tamen adeo præcisè, ut absque eo matrimonium non consistat, ut probavi in cap. 1. de despons. impub. & pro hujus textus expositione notavit Basilius *lib. 1. & 2. de matrim. cap. 1. num. 1.*

^d Sine assensu viri.) Juxta tradita in cap. conjugatus, de convers. coniug.

^e Assensisse.) Quia tunc cum ex mutuo consensu habitum religiosum suscepisset, non poterat eam repetere.

1. ^a Nonhebergensi.) Ita legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 4.* Post Concil. verò Lateran. *cap. 5. part. 24.* Nonhebergensi legitur: in hac sexta collectione habetur *Burgeni*; sed credo legendum esse *Neubergensi*, qui Episcopatus est in Germania, & ejus Ecclesiam his temporibus regebat Utho secundus, ut refert Bucelinus *tom. 1. Germania, part. 2. fol. 41.*

^b Repetens.) Et vendicans, juxta tradita in